

ИНДЕКС НА РАЗХОДИТЕ ЗА ТРУД МЕТОДОЛОГИЯ

1. Цел, същност и предназначение

Индексът на разходите за труд е краткосрочен икономически показател имащ за цел да отразява тримесечното изменение на разходите на работодателите за един отработен час от наетите лица по трудово или служебно правоотношение. Той се основава на Регламент 450/2003 на Съвета и Европейския Парламент, съгласно изискванията на който индекси трябва да се изчисляват както за общите разходи на работодателите за труд, така и за техните два основни компонента; разходи за възнаграждение и други разходи за труд.

2. Дефиниции и източници на информация

2.1. Основни дефиниции

Индексът на разходите за труд (ИРТ) е дефиниран като Ласперов индекс на разходите на работодателите за един отработен час, изчисляван при постоянна база 2020 г.=100 и на ниво сектор (еднозначен буквен код) от Класификацията на икономическите дейности (КИД 2008).

Общ разход на работодателите за труд (ОРТ) представлява сумата от начислените средства за работна заплата, разходите за социални и здравни осигуровки, обезщетенията по КТ, ЗДС и КСО, социалните разходи и надбавки и данъка върху социалните разходи;

Разходите за възнаграждение (РВ) включват начислените средства за работна заплата и социалните разходи и надбавки;

Други разходи за труд (ДРТ) – направените разходи на работодателя за използваната от него работна сила извън разходите за работна заплата;

Отработени часове – действително отработените часове от наетите на пълно и непълно работно време, както и тези за извънреден труд и работа през празничните и почивни дни.

2.2. Източници на информация

За изчисляването на ИРТ в България се използват данни от тримесечното извадково "Наблюдение на наетите лица, отработеното време, средствата за работна заплата и други разходи за труд". Променливите използвани при изчисляването на индекса и за получаване на всяка от категориите разходи са следните:

а) Отработени човекочасове;

РВ – Разходи за възнаграждение

б) Начислени средства за работна заплата;

в) Социални разходи и надбавки;

ДРТ – Други разходи за труд;

г) Обезщетения по КТ, КСО и ЗДС;

д) Социални и здравни осигуровки (вкл. доброволни и фонд Безработица);

е) Данък върху социалните разходи.

3. Изчисляване на индексите

Формулата, която се използва за пресмятането на ИРТ за тримесечие t в година j при референтна година k (2012 г.) е следната:

$$\text{ИРТ}_{tj(k)} = \frac{\sum_i w_i^t h_i^k}{\sum_i \omega_i^k h_i^k} = \frac{\sum_i (w_i^t / \omega_i^k) \omega_i^k h_i^k}{\sum_i W_i^k} = \frac{\sum_i (w_i^t / \omega_i^k) W_i^k}{\sum_i W_i^k}$$

$1 \leq t \leq 4$

където:

w_i^t = разход на работодателите за труд за един отработен час през тримесечие t в икономическа дейност i през година j ;

ω_i^k = разход на работодателите за труд за един отработен час през година k в икономическа дейност i ;

W_i^k = разход на работодателите за труд в икономическа дейност i през година k ;

h_i^k = отработени часове от наетите в икономическа дейност i през година k .

4. Ревизия на данните

Ревизирането на данните за индекса на разходите за труд следва графика на ревизиране на показателите от тримесечното наблюдение на наетите лица, отработеното време, средствата за работна заплата и други разходи за труд. Основната причина за ревизирането на данните от това наблюдение е подобряване на съпоставимостта между тримесечната (от извадково наблюдение) и годишната (от изчерпателно наблюдение) информация за наетите лица и средната работна заплата в страната.

Изменения в календарно и сезонно изгладените индекси за предходни тримесечия могат да бъдат резултат както от ревизия на сезонно неизгладените данни така и при прибавянето на ново тримесечие към динамичния ред.

5. Оценка на липсващи компоненти на разходите за труд в минали години

Регулярна годишна статистическа информация за основните компонентите на разходите на работодателите за труд започва да се събира за пръв път през 2000 г., а тримесечна от началото на 2001 година. Поради необходимостта от съпоставимост на тримесечните данни, липсващата информация за компонентите на разходите за труд е оценена по следния начин:

- социалните и здравни осигуровки за сметка на работодателите, сумата на социалните разходи и надбавки и данъка върху социалните разходи за първо, второ, трето и четвърто тримесечие на 2000 г. са оценени на база на годишния размер на тези показатели за 2000 година.

6. Обхват от икономически дейности

Добивна промишленост (B), Преработваща промишленост (C), Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива (D), Доставка на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване (E), Строителство (F), Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети (G), Транспорт, складиране и пощи (H), Хотелиерство и ресторантьорство (I), Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения (J), Финансови и застрахователни дейности (K), Операции с недвижими имоти (L), Професионални дейности и научни изследвания (M), Административни и спомагателни дейности (N), Държавно управление (O), Образование (P), Хуманно здравеопазване и социална работа (Q), Култура, спорт и развлечения (R), Други дейности (S).

7. Публичност и прозрачност

НСИ публикува индексите на разходите за труд 80 дни след края на отчетното тримесечие като динамичния ред започва от първо тримесечие на 2000 година.

Данните са представени в следните три форми:

- Сезонно неизгладени;
- Календарно изгладени - с премахнато влияние на различния брой работни дни в дадено тримесечие през различните години и други календарни ефекти като, високосни години и променящи датата си официални празници;
- Сезонно изгладени - календарно изгладени с премахнато влияние на сезонните фактори, оказващи влияние върху изменението на разходите на работодателите за труд.

Източник: Национален статистически институт

Лице за контакт: Тодор Давидков – началник на отдел „Статистика на труда“, тел. 02 9857 568, електронна поща: tdavidkov@nsi.bg.